

**ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ДОДАТКОВИХ
БЕЗПОСЕРЕДНІХ ОБ'ЄКТІВ УМИСНОГО ПОРУШЕННЯ
ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАПОБІГАННЯ
ТА ПРОТИДІЮ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) ДОХОДІВ,
ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, ФІНАНСУВАННЮ
ТЕРОРИЗМУ ТА ФІНАНСУВАННЮ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ
ЗБРОЇ МАСОВОГО ЗНИЩЕННЯ**

Шнуренко Іван Геннадійович

*аспірант кафедри кримінально-правової політики
та кримінального права*

Навчально-науковий інститут права

*Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

М. І. Хавронюк зазначає, що додатковий об'єкт не є довільною прикрасою основного безпосереднього об'єкта, а виконує конкретні функції, зокрема функцію кваліфікації злочинів та розмежування суміжних складів злочинів [1, с. 61]. Тож маємо з'ясувати, чи посягають кримінальні правопорушення, передбачені ст. 209-1 Кримінального кодексу України (далі – КК) на ті соціальні цінності, які необхідно розглядати як додатковий безпосередній об'єкт складу відповідного кримінального правопорушення.

Можна виділити два підходи до формулювання переліку додаткових безпосередніх об'єктів, яким може бути завдана шкода. Відповідно до першого підходу перелік додаткових безпосередніх об'єктів визначається в рамках кримінальних правопорушень, передбачених ст. 209-1 КК, безвідносно до того, про яку частину цієї статті йдеться [3, с. 326; 5, с. 723; 6, с. 482]. Відповідно до другого – перелік додаткових безпосередніх об'єктів визначається в рамках кожного кримінального правопорушення, передбаченого частинами 1 або 2 цієї статті [7, с. 64, 67–68; 1 с. 64].

Ряд правників висловлюють позицію, що додатковим безпосереднім об'єктом кримінальних правопорушень, передбачених ст. 209-1 КК, виступають відносини у сфері правосуддя [7, с. 64–65, 67]. Критикуючи цю позицію М. І. Хавронюк вказує на те, що в розділі XVIII «Злочини проти правосуддя» Особливої частини КК відсутня стаття, що передбачає відповідальність за перешкоджання здійсненню кримінального переслідування. При цьому ст. 343 КК, що передбачає відповідальність за втручання в діяльність працівника правоохоронного

органу, має більш широкий зміст і до того ж знаходиться в іншому розділі [1, с. 61].

Наступна позиція полягає в тому, що додатковим безпосереднім об'єктом кримінальних правопорушень, передбачених ст. 209-1 КК, виступають порядок здійснення фінансової діяльності та нормальне функціонування фінансової системи. Така шкода завдається в результаті залучення «брудних» грошей та іншого майна у фінансову систему. У преамбулі Четвертої директиви (ЄС) зазначено, що Європейський Парламент та Рада ЄС прийняли цю директиву враховуючи, що: (1) Потоки незаконних грошей можуть шкодити цілісності, стабільності та репутації фінансового сектора і загрожувати внутрішньому ринку ЄС, а також міжнародному розвитку [2]. Зі свого боку FATF також здійснює діяльність щодо виявлення вразливостей на національному рівні з метою захисту міжнародної фінансової системи від незаконного використання [4, с. 6, 8]. Отже враховуючи, що національне антилегалізаційне законодавство було прийнято для узгодження з вимогами Четвертої директиви та Рекомендаціями FATF, направлені на цілеспрямоване і пропорційне запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей та фінансування тероризму, можна з упевненістю сказати, що кримінальні правопорушення, передбачені ст. 209-1 КК, зводять нанівець таке запобігання та створюють умови для використання національної та міжнародної фінансових систем для цілей відмивання грошей та фінансування тероризму.

Розглядати встановлений порядок здійснення господарської діяльності як додатковий безпосередній об'єкт кримінальних правопорушень, передбачених ст. 209-1 КК, треба в тому самому контексті, що і фінансову систему, адже вчинення цих правопорушень, робить цей порядок у будь-якому випадку вразливим для залучення в господарську діяльність злочинних доходів.

Наступним претендентом на роль додаткового безпосереднього об'єкту кримінальних правопорушень, передбачених ст. 209-1 КК, виступають правовідносини в сфері службової діяльності. В. М. Бровко вважає, що цим відносинам завдається шкода якщо кримінальне правопорушення, передбачене ст. 209-1 КК, вчинює відповідальній працівник суб'єкта первинного фінансового моніторингу або кримінальне правопорушення, передбачене ч. 2 зазначеної статті, вчинює інша службова особа, якій інформація надана Держфінмоніторингу, стала відома в зв'язку з її службовою діяльністю [1, с. 61]. Він також слушно зазначає, що було суттєво розширено перелік суб'єктів первинного фінансового моніторингу, до яких було включено спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу, які провадять свою діяльність одноособово, без утворення

юридичної особи (наприклад, нотаріуси, адвокати, аудиторів тощо). Вчиняючи кримінальні правопорушення, передбачені ст. 209-1 КК, ці особи завдають шкоду суспільним відносинам у сфері професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг [1, с. 61–62].

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 27 Закону України від 6 грудня 2019 р. «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» Держфінмоніторинг має право одержувати від державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, зокрема, інформацію з обмеженим доступом, необхідну для виконання покладених на нього завдань. З положень п. 2 ч. 1 ст. 27 цього Закону у взаємозв'язку з положеннями ч. 1 абз. 2 ч. 2 ст. 21 Закону України «Про інформацію» слідує, що спеціально уповноважений орган має право одержувати конфіденційну інформацію. Тому додатковим факультативним об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 209-1 КК, виступають соціальні зв'язки у виді правовідносин, пов'язаних з правовим режимом обігу конфіденційної інформації.

Тепер розглянемо питання щодо визнання додатковим об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 209-1 КК, правовідносин у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електровз'язку. Як слушно зазначає Ю. Г. Старовойтової ці правовідносини виступають додатковим факультативним об'єктом саме кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 цієї статті тому, що забезпечення режиму обмеженого доступу до інформації, яка надається Держфінмоніторингу, потребує вжиття комплексу спеціальних заходів [7, с. 68].

Одна із форм об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 209-1 КК, полягає в формі умисного подання недостовірної інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу. Відповідна інформація подається в паперовому або електронному вигляді та має форму офіційного документа, шкода, залежно від суб'єкта подання завідомо недостовірної інформації, завдається або правовідносинам у сфері обігу і використання офіційних документів, печаток, штампів та бланків, (ст. 358 КК) або правовідносинам у сфері службової діяльності (ст. 366 КК).

Підводячи підсумки вищезазначеному висновуємо, що *додатковими обов'язковими безпосередніми об'єктами* кримінальних правопорушень, передбачених ст. 209-1 КК, виступають соціальні цінності у виді соціальних зв'язків, які набули характеру правовідносин,

у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, у сфері господарської діяльності та національна та міжнародна фінансові системи. Крім того, *додатковими факультативними безпосередніми об'єктами* кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 цієї статті, виступають соціальні цінності у виді соціальних зв'язків, які набули характеру правовідносин у сфері обігу і використання офіційних документів, печаток, штампів та бланків, а кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 цієї статті, – у виді правовідносин, пов'язаних з правовим режимом обігу конфіденційної інформації, та в сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

Література

1. Бровко В. М. Кримінальна відповідальність за умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2017. 232 с.
2. Директива Європейського парламенту та Ради 2015/849/ЄС від 20 травня 2015 р. про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання доходів та фінансування тероризму, що вносить зміни та доповнення в Регламент (ЄС) 648/2012 Європейського парламенту та Ради і скасовує Директиву 2005/60/ЄС Європейського парламенту та Ради і Директиву Комісії 2006/70/ЄС / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_037-15#Text (дата звернення: 08.02.2024).
3. Кримінальне право: Особлива частина: підручник / Зеленов Г. М., Карчевський М. В., Письменський Є. О., Хавронюк М. І. та ін. За ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. 2-ге вид. Київ: Дакор, 2013. 786 с.
4. Міжнародні стандарти з протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення. Рекомендації FATF затверджені Пленарним засіданням FATF 16 лютого 2012 року. Неофіційний переклад здійснено Державною службою фінансового моніторингу України. 147 с.
5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: у 2 т. За заг. ред. Андрушка П. П., Гончаренка В. Г., Фесенка Є. В. Київ: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. Т. 1. 964 с.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Азаров Д. С., Гришук В. К., Савченко А. В. та ін. за ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 1064 с.

7. Старовойтова Ю. Г. Кримінально-правова протидія порушенням законодавства України про фінансовий моніторинг: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.08. Луганськ, 2009. 227 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-607-5-34>

ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ НА ТЕРИТОРІЯХ ВОЄННОГО РИЗИКУ: ВИКЛИКИ ВІТАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА МЕЖІ ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ

Ящук Петро Володимирович

*старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти,
методик природничо-математичних дисциплін і технологій
Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
м. Хмельницький, Україна*

Повномасштабна збройна агресія проти України зумовила формування якісно нової правової та безпекової реальності, у межах якої питання захисту прав і свобод людини набуває диференційованого характеру залежно від рівня воєнної загрози конкретній території. Території активних бойових дій, прифронтові регіони та території латентного воєнного ризику перебувають у різних умовах функціонування державних інституцій, доступу до правосуддя, медичних, соціальних і адміністративних послуг. У таких умовах постає наукова проблема: відсутність нормативно визначеної моделі диференціації обсягу та механізмів реалізації правових гарантій залежно від ступеня воєнного ризику території, що призводить до колізій у застосуванні конституційних, міжнародно-правових та спеціальних норм.

Воєнний конфлікт трансформує не лише діяльність державних інституцій, але й повсякденне існування людини. Для мешканців територій воєнного ризику питання прав і свобод набуває не декларативного, а життєво-практичного характеру. Руйнування житла, обмеження доступу до медичної допомоги, перебої у функціонуванні судових органів, вимушене переміщення, втрата документів та майна створюють ситуації, у яких формально гарантовані права втрачають свою реальну забезпечувальну функцію. Виникає феномен фактичної правової вразливості особи, коли наявність нормативної гарантії не забезпечує її повноцінної реалізації в умовах воєнної небезпеки.

Саме ця диспропорція між юридично закріпленими гарантіями та реальними умовами життєзабезпечення населення зумовила